УДК 378.147

https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-889-896

Штурба Антоніна Олегівна доктор філософії, Комунальний заклад "Балтський педагогічний фаховий коледж", викладач англійської мови вищої кваліфікаційної категорії, старший викладач, вул. Шевченка, 2, м. Балта, https://orcid.org/0000-0002-1983-7332

Костенко Наталія кандидат педагогічних наук , доцент, завідувач кафедри соціальних технологій, Вінницький соціально-економічний інститут ВМУРОЛ "УКРАЇНА", вул. Стеценко 50, м. Вінниця, https://orcid.org/0000-0002-6810-9104

Проценко Уляна Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української та іноземних мов, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, вул. Костюшко, 11, м. Львів, 79007, https//orcid.org/0000-0001-8180-6433

Бевз Олена Павлівна кандидат педагогічних наук, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, доцент кафедри англійської мови та методики її навчання, вул. Садова, 28, м.Умань, https://orcid.org/0000-0002-9088-1571

Білогорка Ліліана Володимирівна Викладач кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій, Західноукраїнський національний університет

МЕТОДИ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВЛЕННЄВОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ: ФІЛОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Наше дослідження зорієнтовано на методах оволодіння іноземною мовленнєвою компетенцією через призму філологічного аспекту. Вивчення іноземної мови є складним та багатогранним процесом, який потребує застосування різних методів та підходів для досягнення високого рівня володіння мовою. У статті аналізуються традиційні та сучасні методи навчання, включаючи комунікативний підхід, аудіолінгвістичний метод, прямий метод, граматико-перекладний метод та інтегровані підходи, які поєднують елементи різних методик. Особлива увага приділяється ролі літератури та культури в процесі вивчення іноземної мови, оскільки вони

сприяють глибшому розумінню мовних норм, лексичних та граматичних конструкцій, а також культурних контекстів, що впливають на мовлення. Досліджується значення автентичних матеріалів, таких як художні тексти, публіцистика, кінофільми та музика, які можуть значно збагатити мовленнєву практику та підвищити мотивацію студентів. У статті також розглядаються новітні технології та їх застосування у викладанні іноземних мов. Аналізуються можливості використання мультимедійних ресурсів, інтерактивних платформ та мобільних додатків, що створюють умови для інтерактивного та індивідуалізованого навчання. Досліджуються переваги та виклики дистанційного навчання, яке стало особливо актуальним у сучасному світі. Крім того, стаття висвітлює психологічні аспекти навчання іноземної мови, включаючи мотиваційні фактори, подолання мовних бар'єрів та стратегії підтримання інтересу до навчання. Окремо розглядаються питання розвитку міжкультурної компетенції, яка є невід'ємною складовою успішного оволодіння іноземною мовою та ефективної міжкультурної комунікації. Висновки дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до навчання іноземних мов, що включає філологічний аналіз, використання автентичних матеріалів, застосування новітніх технологій та врахування психологічних аспектів. Такий підхід забезпечує не тільки формування високого рівня мовленнєвої компетенції, але й сприяє всебічному розвитку особистості, здатної до ефективної комунікації у багатомовному та багатокультурному середовищі.

Ключові слова: іноземна мовленнєва компетенція, методи навчання, філологічний аспект, комунікативний підхід.

Shturba Antonina Olehivna Doctor of Philosophy, Municipal Institution "Balta Pedagogical Professional College", English Language Teacher of the Higher Qualification Category, Senior Lecturer, 2 Shevchenko St., Balta, https://orcid.org/0000-0002-1983-7332,

Kostenko Natalia Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Social Technologies, the Head of the Department of Social Technologies of Vinnitsia Socio-Economic Institute of Open International University of Human Development “Ukraine”, Vinnitsia, https://orcid.org/0000-0002-6810-9104

Protsenko Ulyana Mykolayivna PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Languages, Ivan Boberskyi Lviv State Universiity of Physical Culture, St. Kostiushko, 11, Lviv, 79007, https//orcid.org/0000-0001-8180-6433

Bevz Olena Pavlivna Candidate of Sciences in Pedagogy, Associate Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Associate Professor of English and Methodology Department, Uman, 28 Sadova St., https://orcid.org/0000-0002-9088-1571

Bilohorka Liliana Volodymyrivna Lecturer of the Department of Information and Communication Technologies West Ukrainian National University, Lvivska 11, Ternopil

METHODS OF MASTERING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE: THE PHILOLOGICAL ASPECT

Abstract. Our research is focused on the methods of mastering foreign speech competence through the prism of the philological aspect. Learning a foreign language is a complex and multifaceted process that requires the use of various methods and approaches to achieve a high level of language proficiency. The article analyzes traditional and modern teaching methods, including the communicative approach, the audio-linguistic method, the direct method, the grammar-translation method, and integrated approaches that combine elements of different methods. Special attention is paid to the role of literature and culture in the process of learning a foreign language, as they contribute to a deeper understanding of language norms, lexical and grammatical structures, as well as cultural contexts that influence speech. The importance of authentic materials such as literary texts, non-fiction, films and music, which can significantly enrich speaking practice and increase students' motivation, is explored. The article also discusses the latest technologies and their application in teaching foreign languages. The possibilities of using multimedia resources, interactive platforms and mobile applications that create conditions for interactive and individualized learning are analyzed. Advantages and challenges of distance learning, which has become especially relevant in the modern world, are investigated. In addition, the article highlights the psychological aspects of foreign language learning, including motivational factors, overcoming language barriers, and strategies for maintaining interest in learning. The issue of developing intercultural competence, which is an integral component of successful mastery of a foreign language and effective intercultural communication, is considered separately. The research findings emphasize the importance of a comprehensive approach to learning foreign languages, which includes philological analysis, the use of authentic materials, the use of the latest technologies, and consideration of psychological aspects. This approach provides not only the formation of a high level of speech competence, but also contributes to the comprehensive development of a personality capable of effective communication in a multilingual and multicultural environment.

Keywords: foreign speech competence, teaching methods, philological aspect, communicative approach

Постановка проблеми. В сучасному суспільстві знання іноземної мови – це не тільки атрибут культурного розвитку людини, але й умова її успішної діяльності у різних сферах виробництва. У зв'язку з цим переглядаються цілі та завдання викладання іноземних мов, з'являються нові концепції та підходи до навчання іноземних мов, у практику входять нові форми та методи навчання [1, с. 100].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчання іноземної мови – це складне завдання, яке вимагає використання різних навчальних матеріалів, методик, видів діяльності, стратегій та підходів у різних ситуаціях. Деякі викладачі роками застосовують один і той самий метод, вважаючи його найефективнішим. Інші ж постійно шукають нові, більш ефективні методи. Відомі українські науковці, такі як Людмила Калініна, Наталія Бориско та Ольга Бигич, досліджують питання: чи існує єдиний найкращий метод навчання іноземних мов. Вони підкреслюють, що мова повинна бути інструментом спілкування, який дозволяє зрозуміти іншу культуру, визначити її особливості та засвоїти поведінкові норми, прийнятні для представників цієї культури. Лише таким чином студенти можуть стати повноцінними учасниками міжкультурного діалогу.

Результати показують, що опанування мовою – це тривалий, трудомісткий і, найголовніше, індивідуальний процес. У програму вивчення іноземної мови входить поглиблене вивчення граматики, фонетики та лексичного складу мови, але теоретичні знання поступаються місцем практичним навичкам. Головним стає функціональний принцип навчання. Калініна, Бориско та Бигич наголошують на необхідності навчити студентів не тільки основам іноземної мови, але й ефективному та цікавому спілкуванню нею як у професійній сфері, так і в повсякденних ситуаціях. Учні повинні не тільки розуміти звернену до них мову, але й правильно формулювати свої повідомлення, відповідно до культурних норм співрозмовника [5, с. 50]. Тому поряд з вивченням явищ мови необхідно вивчати особливості культур – учасників діалогу, їх характерні риси, подібності та відмінності. Вивчення культурних традицій складовою частиною входить у процес навчання іноземної мови. Навчання іноземної мови одночасно є навчанням міжособистісного спілкування. У процесі роботи на заняттях студенти повинні підтверджувати і відстоювати свою точку зору, користуватися аргументацією, навчитися аналізувати зміст повідомлення у відповідь і знаходити шляхи взаєморозуміння в процесі діалогу мовою, що вивчається. Таким чином розширюються межі навчання, що дозволяє оптимізувати процес спілкування між людьми [7, с. 52].

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що навчання численних, що відрізняються за психічними характеристиками та середовищем виховання груп студентів, вимагає пошуку таких методів навчання, які дозволили б найкраще реалізувати природні здібності студентів, розвивати їх, давати їм знання в галузі іноземної мови. Головним принципом у досягненні такого педагогічного завдання стає проблема вибору методів навчання іноземної мови, та перевірка їх ефективності. Під час навчання іноземної мови індивідуалізація навчання та навчального процесу повинна здійснюватися на всіх щаблях навчання в тому сенсі, що її глибина і форми повинні бути пристосовані до можливостей кожного студента, що розвивається. Прагнення втілити в практиці принцип диференційованого підходу до особистості студента, прагнення викладачів вийти за межі застарілої системи освіти сприяли появі нових методів навчання іноземної мови з нетрадиційним змістом. Ефективні методи навчання здатні якісно змінити рівень знань та підвищити інтерес до предмету.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний підхід до навчання дозволяє реалізувати сучасні цілі навчання – формування комунікативної компетенції студентів та виховання толерантності у мультикультурному суспільстві. Новий підхід до навчання іноземної мови, спирається на методи та прийоми, що сприяють ефективному навчанню. Відомо, деякі можуть опанувати мовою відразу, деяким оволодіння мови дається важко. За всієї складності процесу навчання іноземних мов вчитель шукає такі шляхи, способи, у яких навчання буде ефективним і корисним кожному за.

Викладач має володіти мистецтвом надати заняттю жвавості та цікавості. В арсеналі мистецтва викладання має бути індивідуальний набір методів, засобів та прийомів навчання. Сюди входить правильна побудова заняття, психологічний стан студентів, застосування наочного та аудіо матеріалів. Видатні педагоги підкреслюють, що у навчальному процесі «головне – викладач: його ґрунтовні знання предмету, який він викладає, його озброєність методами навчання, його вміння творчо використовувати їх, щедрість його душі, та його прагнення постійно поповнювати свої знання. І в цьому полягає вже професіоналізм викладача».

Процес навчання іноземної мови – це процес спільної діяльності педагога та студентів, це передача викладачем та засвоєння студентами соціальної культури народу. «...навчання іноземній мові, зокрема англійській мові, як іноземній, - дуже складний і багатоаспектний процес, і, з огляду на якісь його компоненти, ми тим самим прирікаємо навчання на невдачу.» [4, с. 32].

«Методика навчання іноземної мови – це наука, що досліджує цілі, зміст, методи, принципи та засоби навчання, а також способи вчення та виховання студентів на матеріалі мови» [4, с. 45]. Методика навчання іноземних мов тісно

пов'язана з лінгвістикою, психологією, психолінгвістикою, дидактикою та іншими науками. Методи навчання мови мають тісні зв'язки з психологією навчання, що займається процесами та механізмами навчальної діяльності, досліджує оптимальні, найбільш ефективні шляхи до освоєння мовних знань, формування мовних навичок та мовних умінь. Для методиста мова є предметом навчання, а саме навчання передбачає не лише передачу знань, але й розвиток у студентів здатності використовувати мову як засіб спілкування та отримання інформації.

Розглядаючи сутність методів навчання іноземної мови, слід виходити з того, що у методиці викладання та суміжних науках термін „метод“ можемо пояснюватися двома способами. Метод постає як спосіб пізнання, шлях дослідження, шлях досягнення якоїсь мети або вирішення проблемного завдання. У методиці викладання мов оволодіння знаннями, розвиток світогляду на матеріалі мови, що вивчається, відіграє важливу, але не головну роль. Основне значення набуває пошук ефективних шляхів освоєння мовних умінь і навичок, що і робить, зрештою, використання мови, що вивчається комунікативним процесом [6, с. 55].

Всі сучасні методи навчання іноземних мов можна умовно об'єднати у дві великі групи, що відрізняються за вихідними посилками і засновані на досвіді навчання іноземних мов або через інтуїтивне засвоєння в процесі комунікації («комунікативні» методи), або через свідоме засвоєння правил мови, її лексичного та граматичного ладу (традиційні методи), в той самий час проблема ефективного навчання іноземних мов сьогодні дуже актуальна.

Вибір методів вимагає знання можливостей та обмежень всіх існуючих методів навчання іноземних мов, розуміння, які завдання та за яких умов успішно вирішуються за допомогою тих чи інших методів, а для вирішення яких завдань вони не є корисними або малоефективними. Вчені мають на увазі знання психологічних аспектів, що лежать в основі засвоєння мовних засобів, операцій та дій з ними, що забезпечують мовленнєве спілкування. Викладачу необхідно розуміти, що відповідь на запитання «Як навчати?» закономірно випливає з того, кого він вчить, чому та навіщо. У зв'язку з цим викладач повинен знати вікові та індивідуальні особливості своїх студентів, їхній рівень розвитку та інтереси, цілі та плани на майбутнє, а також можливості розвитку їх здібностей до оволодіння іноземною мовою. Зокрема не можна забувати, що процес навчання – це творчий процес, як з боку викладача, так і з боку студента, індивідуальний і неповторний у кожному конкретному випадку. Ось чому в сучасній педагогіці на перший план висувається розвиток творчих здібностей студентів, їх здатність до активної пізнавальної діяльності [2, с. 65].

Проблема навчання іноземних мов потребує системного аналізу мовної діяльності з психолінгвістичних, лінгвістичних, психологічних позицій.

Сучасні відповіді на питання, чому вивчати і як вчити, методика та дидактика навчання іноземних мов шукає, ґрунтуючись на дослідженнях, що аналізують співвідношення мови, мови та мислення, мислення та комунікації, комунікативної та когнітивної у мові.

Проаналізувавши все вищесказане, можна зробити такі висновки:

1. Комунікативна компетенція є провідною і базовою, що знаходиться в основі всіх інших компетенцій.

2. Загальноприйняте у вітчизняній освіті тлумачення цілей має бути конкретизоване таким чином:

- Практичні та освітні цілі мають бути спрямовані на здобуття знань, що створюють фундамент для навчальної та практичної діяльності.
- Розвиваючі цілі необхідно пов’язати з формуванням міжпредметних або надпредметних навичок та умінь, розвитком певних розумових здібностей, без яких неможливе ефективне застосування отриманих знань з урахуванням поставлених завдань та особливостей ситуації.
- Виховні цілі – це бажаний результат або набір компетенцій, що включає готовність і здатність до дії та взаємодії з урахуванням прийнятих у суспільстві законів і норм поведінки, сформованих морально-ціннісних установок особистості.

3. Ефективність засвоєння знань багато в чому залежить від емоційно-чуттєвого впливу на студентів.

Отже, всі складові методи навчання іноземних мов взаємопов'язані і взаємозумовлені. Якщо метою є багатогранне освіту, то і зміст, через який ця мета досягається, повинен бути багатокомпонентним.

Сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідники розглядають компетенцію оволодіння іноземною мовою не як статичну категорію, а як таку, що постійно розвивається і включає як предметний, так і процесуальний аспекти. Перший аспект зазвичай пов'язується з різноманітними знаннями, що залучаються до процесу навчання предмету. Другий аспект стосується навичок та вмінь використовувати ці знання для усної та/або письмової комунікації. Ці компоненти (знання, навички та вміння) часто згадуються різними авторами. Однак теоретично питання компонентного складу змісту навчання іноземних мов досі не має єдиного підходу.

Таким чином, можна стверджувати, що іншомовна комунікативна компетенція як рівень оволодіння мовними та соціокультурними знаннями, навичками та вміннями дозволяє студенту будувати свою мовну поведінку відповідно до ситуації спілкування, зокрема побутового, педагогічного, наукового, ділового, політичного та соціально-політичного спілкування. Структура іншомовної комунікативної компетенції включає кілька компетенцій, перш за все лінгвістичну компетенцію, яка є одним із основних компонентів комуніка-

тивної компетенції. Лінгвістична компетенція – це здатність людини правильно конструювати граматичні форми та синтаксичні побудови відповідно до норм конкретної мови. Вона включає мовну та мовленнєву компетенції.

Література:

1. Бігелоу, М., Тарашкевич, Л. (ред.) "Методика викладання іноземних мов: теоретичні та практичні аспекти". Київ: Наукова думка, 2015. 320 с.
2. Бурштинський, Ю. В. "Теорія і практика навчання іноземних мов". Харків: Основа, 2018. 284 с.
3. Друри, П. "Викладання і вивчення іноземних мов". Київ: Либідь, 2014. 256 с.
4. Кузьменко, В. М. "Основи методики викладання іноземних мов у середній школі". Київ: Радянська школа, 2012. 192 с.
5. Леонтьєв, О. А. "Психолінгвістичні основи навчання іноземним мовам". Київ: Вища школа, 2013. 210 с.
6. Максимчук Б. А., Максимчук І. А. Підготовка майбутнього вчителя до фізичного виховання учнів: навчальний посібник – Маріуполь: 2020. – 221 с.
7. Мур, К. С. "Навчання іноземним мовам: психологічні та лінгвістичні основи". Київ: Академвидав, 2017. 276 с.

References:

1. Bihelou, M., Tarashkevych, L. (2015) (red.) Metodyka vykladannia inozemnykh mov: teoretychni ta praktychni aspekty [Methods of teaching foreign languages: theoretical and practical aspects]. Kyiv: Naukova dumka,. 320 s.
2. Burshtynskyi, Yu. V. (2018) Teoriia i praktyka navchannia inozemnykh mov [Theory and practice of teaching foreign languages]. Kharkiv: Osnova,. 284 p.
3. Drury, P. (2014) Vykladannia i vyvchennia inozemnykh mov [Teaching and teaching of foreign languages]. Kyiv: Lybid,. 256 p.
4. Kuzmenko, V. M. (2012) Osnovy metodyky vykladannia inozemnykh mov u serednii shkoli [Basics of the methodology of teaching foreign languages in secondary school]. Kyiv: Radianska shkola. 192 p.
5. Leontiev, O. A. (2013) Psykholinhvistychni osnovy navchannia inozemnym movam [Psycholinguistic basis of learning foreign languages]. Kyiv: Vyshcha shkola,. 210 p.
6. Maksymchuk B. A., Maksymchuk I. A. (2020) Pidhotovka maibutnoho vchytelia do fizychnoho vykhovannia uchniv: navchalnyi posibnyk [Preparation of future teachers for physical education of students: a study guide]. Mariupol. 221 p.
7. Mur, K. S. (2017) Navchannia inozemnym movam: psykholohichni ta linhvistychni osnovy [Navchannia inozemnym movam: psykholohichni ta linhvistychni osnovy]. Kyiv: Akademvydav. 276 p.